

רשק
שיעורים
תורה

היכלי תורה

ערש"ק נח ה' חשון תשע' ♦ דף היומי בבלי: בבא בתרא סג ירושלמי: סנהדרין מה

קץ כל בשר בא לפני כי מלאה הארץ חמס מפניהם..

ברש"י: לא נחתם גזר דינם אלא על הגזל

דבר זה צריך ביאור, מאחר שהיו בידם העבירות החמורות של עבודה זרה וגילוי עריות, כמו שפירש רש"י לעיל בפסוק 'ותשחת הארץ', למה דווקא גזל היה זה שעליו נחתם גזר דינם.

והנה בפסוק 'ויזכור אלקים את נח' פירש רש"י, זה השם מדת הדין הוא, ונהפכה למדת רחמים על ידי תפלת הצדיקים. ורשעתן של רשעים הופכת מידת רחמים למדת הדין, שנאמר, 'וירא ה' כי רבה רעת האדם וגו'', 'ויאמר ה' אמחה את האדם וגו'', והוא שם של מדת רחמים. למדים אנו מדברי רש"י, כי אף לאחר שהרשיע דור המבול במידה המחייבת אותם בעונש, היה בכחה ובידה של מדת הרחמים לעכב בעד העונש ולגונן עליהם, אלא שהוסיפו להרשיע עד שנהפכה מדת הרחמים גם היא למדת הדין, ורק אז יכול היה המבול לבא. וצריך להבין, אם היה בכחה של מדת הרחמים ללמד זכות על דור המבול, וגם לאחר שהרבו לפשוע ולמרוד הליצה עליהם טוב, מה טיבה של הרשעות שגרמה למדת הרחמים עצמה ליהפך למדת הדין.

ונראה על פי מה שאמרו חז"ל (שבת קנא): כל המרחם על הבריות מרחמין עליו מן השמים, וכל שאינו מרחם על הבריות, אין מרחמים עליו מן השמים. והיינו, שמדותיו של הקדוש ברוך הוא להתנהג עם בריותיו מדה כנגד מדה. כאשר אדם מתנהג עם הבריות ברחמנות, הוא מעורר את מדת הרחמים של מעלה, ויש בכחה ללמד עליו סניגוריה שיקלו בדינו וינהגו אתו לפנים משורת הדין.

חטאייהם של דור המבול שהיו עבודה זרה וגילוי עריות, אף על פי שעבירות אלו הן חמורות שבחמורות, אם היתה בידם זכות שהיו גומלי חסדים, לא יכלה מדת הדין לפגוע בהם על חטאייהם, מחמת הסניגוריה שלימדה עליהם מדת הרחמים, שראוי לנהוג עמהם ברחמים באותה מדה ובאותו שיעור שנוהגים הם עם חבריהם. כאשר הוסיפו לחטוא גם בגזל, הרי אותה מדם עצמה שמנעה מלדון אותם לפי עוצם חטאם, היא זו שלמדה עליהם כעת קטיגוריה, שראוי לנהוג אתם בכל חומר הדין על העבודה זרה וגילוי העריות שבידם.

זו כוונת רש"י לא נחתם גזר דינם היינו, להעניש על העבודה זרה וגילוי העריות אלא על הגזל, שעוון גזל בידם הביא לידי חיתום גזר הדין.

ע"פ יעלת חן

נושאי הדף בעלון

כהן המוכר את מטבעות הפדיון
על שיפדה אצלו.....בבא בתרא סג

מכר קרקע בתנאי שלא יעשה
שם בית מזיגה.....בבא בתרא סד

ארון קודש תלוי ומחובר לכותל

יערת הדבש, סוכר או
דבש.....בבא בתרא סה

טלטול בשבת בגינה הזרועה
בפרחי נוי.....בבא בתרא סו

כונה בחוזה כשהיא נגד האמור
בחוזה.....בבא בתרא סז

כפתור ופרח.....עמוד 5

כהן המוכר את מטבעות הפדיון על שיפדה אצלו

בסוגיין הובא הנידון בבן לוי המוכר קרקע לישראל, והתנה עמו על מנת שהמעשר ראשון מהשדה יהיה שלו, ומבואר בברייתא שנשאר המעשר בבעלותו של הלוי.

בתוס' (ד"ה על מנת) הקשו מדוע אין לאסור דבר זה מחמת שאסור לכהן לסייע בלקיטת התבואה בבית הגרנות על מנת שיתנו לו התרומה בשכרו, ואם סייע אסור ליתן לו, וכמו כן אם נטלה חלל שם שמים ועליו נאמר 'שחתם ברית הלוי', כמבואר **ברמב"ם** (תרומות פ"ב ה"ח).

ותירצו, שכאן הלוי שייר את המעשר לעצמו, ורק הקנה לישראל את הזכות להפריש מעשר זה על פירותיו, ולפיכך יכול הישראל להפריש וליתן, ולא שייך כאן שמסייע בבית הגרנות משום שהוא לוי ויתן לו מעשרותיו.

ענין זה של כהן המסייע, שייך אף לדין פדיון הבן, שלא יעשה לו הכהן איזה טובה ותמורתה יפדה אצלו את בנו.

מכח זה יצא לדון **בשו"ת שבט הלוי** (ח"ג ס"י קנג) על מקום שהיו המטבעות היוצאים שם חלקם עשויים כסף טהור וחלקם עשויים משטרות, ומנהג כהני המקום היה שמי שצריך לפדות את בנו, הולך אל הכהן שאצלו הוא מבקש לפדות ורוכש את מטבעות הכסף תמורת שטרות בערך זה.

והביא שדעת רב אחד היתה שבאופן זה נראה הכהן כמערים, באשר מוכרו לישראל בזול מחמת שמבקש לפדותו אצלו, ואין כוונתו להקנותו לו בלב שלם. ומלבד זאת, כיון שאין הישראל רשאי לעשות במטבעות אלו כל שימוש מלבד הפדיון, אם כן נראה הדבר ככהן המסייע בבית הגרנות, שהרי עושה לו טובה ומוכר לו בשביל שיפדה אצלו, ולפיכך רצה אותו רב לומר שפדיון זה לא חל כלל ואף הברכה לבטלה.

אולם השבט הלוי כתב שאין לחוש שהכהן לא הקנה בלב שלם, ולכן אין לחוש על עצם הפדיון, אך לענין חשש איסור כהן המסייע כתב שיש לאסור דבר זה, ואף **שהרמב"ם** (ביכורים פ"א ה"ח) לא הביא חשש איסור זה של כהן המסייע לגבי דין פדיון הבן, ואף דעת **החת"ס** (יו"ד ס"י רצא) שכך מבואר מדברי הרמב"ם, מכל מקום אף החת"ס סופר עצמו חשש לכתחילה לדין זה, ולפיכך ראוי לעשות זאת באופן שלא יהיה נדנדוד סיוע על ידי הכהן.

בשו"ת שאילת דוד (יו"ד ס"י יז) הוסיף, שאף על פי שגם מדברי **הגרא"א בשו"ע** (יו"ד ס"י שה"ק יג) מבואר שאין איסור כהן המסייע בפדיון הבן, מכל מקום יש לאסור באופן זה, כמבואר בתוס' בבכורות (נא: ד"ה הלכך) שגם בפדיון הבן נאמר איסור זה.

אכן, באופן מסוים התיר **החת"ס** (יו"ד ס"י שא), לתת הפדיון לכהנת כאשר אינו יודע אם ימצא כהן לפדות אצלו, וכתב, שבאופן זה יכול אף ליתן לה על מנת להחזיר, משום שאין לחוש באופן זה לכהן המסייע, שמאחר ואין רגילים לתת לכהנת, אין לחוש שיתרגלו לבוא אצלה ולפדות באופן זה.

מכר קרקע בתנאי שלא יעשה שם בית מזיגה

בשו"ת דברי חיים (ח"מ ח"א ס"י לא) נשאל בדבר אחד שמכר קרקע אחורי ביתו לבנותו, והתנה עם הקונה שלא יעשה שם בית מזיגה. לאחר זמן מכר הקונה את הקרקע לאחר, וכעבור שנים אחדות מת המוכר הראשון והקונה רוצה לפתוח שם בית מזיגה, וטוען שההתחייבות לא לפתוח בית מזיגה לא היתה אלא למוכר ולא ליורשיו.

בתשובתו כתב, הנה באמת לא מצינו שיוכל לשייר איזה כח במקח אשר מכרו המוכר זולת איזה דבר שיש בו ממש ובא לעולם.

וביאר שמה שמצאנו בסוגיין שכהן המוכר שדה לישראל יכול להתנות שהמעשר יהיה שלו לעולם אעפ"י שהוא דבר שלא בא לעולם, היינו מפני שאנו אומרים ששייר קרקע במכירה וע"ז חלה ההתחייבות, משום שבעין יפה שייר לעצמו, אבל בנידון זה שפסק המוכר עם הלוקח שלא יהיה לו בית מזיגה במה יחול דבר זה, הלא לא שייר המוכר שום דבר לעצמו.

ואם נאמר שיהיה מטעם חיוב שחייב עצמו הקונה שלא יהיה בית מזיגה בביתו, לא מצינו חיוב על דבר שלא לעשותו, ועל כרחך לומר שהוא מטעם תנאי שהרי זה כהתנה המוכר שעל מנת זה מכר לו הקרקע שלא ימזוג ואם ימזוג יתבטל המכר, ותנאי כזה לא מועיל כיון שהוא דבר שאין בו ממש.

ומכל מקום סיים וכתב, מחמת המנהג שנהגו כל אנשי מדינתנו כן, יכולים להתנות נגד הדין שאינו יכול לעשות שם בית מזיגה, אעפ"י שמצד הדין אינו יכול לעכבו, הואיל והמנהג פשוט בכל מדינתנו מאז.

בפסק הדברי חיים מבואר שלא שייך ענין שיוך כשבא רק למנוע שימוש מהקונה אבל לעצמו לא משאיר כלום, מפני שאין לתנאו על מה לחול.

כיסוד זה כתב גם **החזון איש** (אהע"ז כתובות ס"י עג סק"ד) אי אפשר לנותן לשייר בו, לא לעצמו, רק למחות במקבל שלא לעשות דבר פלוני.

עוד כתב (שם ס"ק יח) המשייר בשדה שמכר שלא יוכל הקונה למכור לפלוני ולשעבדה וודאי אין זה שיוך, משום שלא שייך לעצמו כלום, אלא שיעשה ולא יעשה, ופטומי מילי נינהו.

כך כתב גם **בשו"ת חסד לאברהם** (תאומים, ח"מ ס"י לו), נראה שאין בזה שיוך כלל במה שהתנה שלא ימכור חברו י"ש בביתו, שהרי גם במוכר דקל ושייר פירותיו הוא דבר שלא בא לעולם אם לא שאנו אומרים שלעצמו בעין יפה שייר מקום הפרי, וזה לא שייך בנדון דידן שאין למוכר שום זכות שהוא ימזוג שם, ולא שייך לעצמו כלום במוכר, רק שמתנה שהרשות בידו למחות בחבירו שלא ימכור י"ש בבית, וזהו ממש כמוכר לחבירו דבר שאין בו ממש שלא מועיל, וה"ה שיוך בדבר שאין בו ממש שלא מועיל.

והוסיף, ולא אמצא מקום לשיוך זה על פי דין תורה רק באופן שמכר לקונה הנ"ל איזה דריסת הרגל דרך חצירו שילך הקונה דרך שם לביתו, ובוזה יוכל לעשות תנאי השיוך שאינו מוכר לו הדריסת הרגל שיהיה בית מזיגה בביתו, משום שאז ירבה עליו הנכנסים והיוצאים וכו', וזה יכול למחות בלי תנאי כלל, אבל אם אינו רוצה שיהיה ההילוך דרך ביתו של חברו המוכר אין שום שיוך חל בזה לפי עניות דעתי ואין בידו למחות.

יום ראשון ז השון

צבא בתרא סה

ארון קודש תלוי ומחובר לכותל

בשו"ע (או"ח סי' מ"א) נפסק, אסור לתלות תפילין בין בבתיים בין ברצועות, אבל מותר לתלותן בכיסן. **והמג"א** (סק"א) כתב, וספר תורה אסור לתלותו אפי' בכיס.

ובמשנה ברורה (סק"ג) כתב, וספר תורה אסור לתלותה בכל אופן אפילו כשהוא בארון הקודש ותולה ארון הקודש, ועיין **בחיי אדם** (כלל לא סמ"ד) שכתב שאפילו ארון הקודש מחובר ביתדות לכותל אסור כל שאין תחתיו עומד דבר מה, וספרים כגון ספרי למוד וכדומה דומה לתפילין.

על פי זה דנו הפוסקים אודות הנהוג בכמה בתי כנסת, שארון הקודש תקוע בקיר המזרח מבלי שיהא מונח על הקרקע, וכן מצוי בארונות ספרים שאינם עומדים על הקרקע אלא מחוברים בכותל.

והנה **בנשמת אדם** (שם סק"ה) כתב להסתפק במה שפסק שאף במחובר ביתדות אסור להניח ס"ת שם, וביאר שהרי אם ארון הקודש מחובר במסמרים בכותל הרי הוא כאלו עומד על הכותל והוא מחובר לקרקע ונחשב כקרקע, או שמא יש לומר שלא נקרא מחובר משום שאין הלכה כר"א בסוגיין שכל המחובר לקרקע הרי הוא כקרקע, ואף ר"א סובר שרק כשחיברו בטיט הוא כקרקע אבל במסמרים ויתדות גם ר"א מודה, שהרי יתדות אינם חיבור כפי שפסק **הרמ"א** (חו"מ סי' ריד סי"א).

אמנם כתב, שאפשר שאם הארון גבוה י' טפחים ורחב ד' טפחים שלענין שבת נחשב רשות בפני עצמו מותר לתלותו ולהניח שם ס"ת, אבל אם הוא קטן משיעור זה אינו אלא כלי ונמצא שהוא תולה בכלי, אך נשאר בצ"ע משום שעדיין נקרא כלי כל זמן שאינו מחזיק מ' סאה, והוסיף שאם קבע דף ועל זה מניח הארון קודש מותר משום שאז שוב אינו נקרא תלוי.

אמנם יש שכתבו שאין להוכיח מסוגיין לנידון זה, היות ועד כאן לא פליגי ר"א וחכמים במוכר את הבית אלא אם המחובר לקרקע נחשב כקרקע ממש ומתבטל לקרקע והמוכר את הבית גם בסתם מכר את כל המחובר אליו, או שמא אף על פי שהדלתות מחוברות חיבור זה אינו מחשיבם כקרקע ולא נמכרים יחד עם הבית. אבל אין מוכחן ראייה שחיבור ביתדות לא הוי חיבור כלל אדרבא מלשון הגמ' שקראה חיבור זה 'המחובר לקרקע' משמע ששפיר הוי חיבור ובמקום דלא בעינן קרקע ממש אלא חיבור אין כל חולק שחיבור גם ביתדות מיקרי חיבור דאטו בארון קודש בעינן שיהא מחובר לקרקע בעינן שיהא מונח ותו לא ואם הוא תקוע ביתדות שפיר הוי חיבור וכי סלקא דעתך דלשיטת רבנן חיבור מזוזות במסמרים לא הוי חיבור ולא מיקרי בשעריך.

לרישום ועדכון שיעורי תורה ניתן לשלוח

פקס ל: 03-543-5757

יום שני ה השון

צבא בתרא סו

יערת הדבש, סוכר או דבש

בסוגיין הובאו דברי רבי אליעזר הסובר שהרודה דבש מכוורת דבורים בשבת חייב מיתה, מפני שנחשב לתולש מהמחובר.

ראיה לכך הביא רבי אליעזר מהפסוק שנאמר על יהונתן בן שאול (שמואל א' י"ז) 'וישלח את קצה המטה אשר בידו ויטבל אותה ביערת הדבש, וישב ידו אל פיו ותארנה עיניו', ודקדק רבי אליעזר מהפסוק, שהדבש הוקש ליער, וכשם שהתולש מן היער בשבת חייב חטאת, כך התולש [הרודה] את הדבש חייב חטאת.

המפרשים נחלקו מהו הדבש שבו טבל יהונתן את מקלו, שיטת **רש"י** (שם), שדבש זה היה דבש קנה סוכר וממנו טעם יהונתן, וכך פירש את הפסוק (שיר השירים ה' א) 'אכלתי יערי עם דבשי', שאף הוא מדבר על דבש קנה הסוכר.

לעומתו, **הרד"ק** (שמואל שם) נקט שדבש זה היה דבש דבורים, וממנו טעם יהונתן, ואף **הרד"ק** פירש לשיטתו את הפסוק 'אכלתי יערי עם דבשי', שהכוונה לדבש דבורים.

הקרבן אורה (נדריים נב: ד"ה ודרך אגב) הביא ראייה מסוגיין שסתם דבש הוא דבש דבורים כדברי **הרד"ק**, ואף הפסוק המדבר על יהונתן עוסק בדבש דבורים, שהרי רבי אלעזר סבר שהרודה דבש מכוורת דבורים חייב חטאת, והביא ראייה מפסוק זה של יהונתן, ואם דבש הוא קנה סוכר מה הראייה, אולי דוקא קנה סוכר הוא תולש משום שהוא מושרש בקרקע, אבל דבש דבורים הוא תלוש שחיברו ובה אינו חייב משום תולש, הרי שסברה הגמרא שפסוק זה מדבר על דבש דבורים.

ועיין **בשואל ומשיב** (מהדו"ד ח"ג סי' כ דף יט טור ד) שכתב שהיא קושיא נפלאה, וכתב ליישב שאעפ"י שקני הסוכר מושרשים בקרקע, מ"מ הסוכר הנמצא משם אינו רק מחובר לקרקע, וראייה לדבר שהרי מברכים עליו שהכל משום שעומד למצוץ ואינו כאילן עצמו, ומכל מקום קראו הפסוק יערת הדבש שהוא כמו יער שיש בו תולש, ועל כרחק משום שהדבש עצמו ג"כ נחשב למחובר אעפ"י שלא נשרש, וא"כ גם דבש מכוורת נחשב למחובר כמו הסוכר ויש לדמותו ליער, וסיים שצ"ע בזה.

על הפסוק (דברים ח' ה) 'ארץ חטה ושעורה וכו' ארץ זית שמן ודבש', כתב התרגום 'והיא עבדא דבש'. **ובשפת אמת** (לקוטים פ"ר עקב) פירש שכוונת האונקלוס היא על דבש קנים שגדלים בא"י, כמו שפרש"י על יערת הדבש אצל יהונתן. אך הביא עפ"י הגמ' והספרא שכונת הפסוק לדבש תמרים.

נידון זה הוא נפק"מ להלכה לענין ברכת הסוכר, עיין בתוס' (ברכות לו: ד"ה ברטיבא) שכתבו, ועל צוקר"ו מברך בורא פרי העץ כי יערי עם דבשי זה צוקר"ו. וכן לענין המבואר בתשובת **הרשב"א** (ח"א סי' פ) על מרקחות שהן נעשות ע"י דבש שנפלו לתוכן נמלים ושהו שם י"ב חודש, שלדבש יש סגולה להעמיד ולקיים הדברים השלמים הנטמנים בתוכו, עיי"ש. **ובמזמור לדוד** (פארדו, סי' פד) כתב שגם במרקחות של צוקר שייך דין זה משום שהוא נחשב לדבש.

בענין זה יש לציין לדברי הגמ' ביומא (פג:.) שלמדו מהפסוק שנאמר אצל יהונתן, שהדבש וכל מיני מתיקה מאירים מאור עיניו של אדם, שהרי נאמר שם לאחר שטבל את מקלו ביערת הדבש 'ראו נא כי ארו עיני כי טעמתי מעט דבש הזה'.

טלטול בשבת בגינה הזרועה בפרחי נוי

בשׁו"ת דברי חיים (או"ח ח"ב סי' כח) נשאל אודות גינה ששטחה יותר מבית סאתיים שנזרעו בתוכה פרחי נוי, האם נחשבים כזרעים המבטלים את ההיקף לדירה לענין טלטול בשבת כמבואר בעירובין (כג:), משום שאין דרך לגור במקום שיש שם זרעונים ודינו כמו גינה שאסור לטלטל שם, או שאינם מבטלים משום שהם כמו נטע אילנות בחצירו שאינם מבטלים ההיקף לדירה ואינם נעשים כגינה, מפני שדרך בנ"א להסתופף בצילם תמיד, והדרך לגור במקום שזרעו שם זרעים ופרחים לנוי.

דעת השואל היתה, שכיון שאין אלו זרעים המשמשים למאכל אלא לנוי אינם מבטלים, מאחר וגינה זו מיועדת לדירה, ומה שזרעים מבטלים את ההיקף לדירה הוא מפני שאין דרך לזרוע במקום דירה, אבל פרחי נוי הדרך לזרועם בחצרות השרים וכדומה.

אך הדברי חיים נקט שאין לחלק בזה בין פרחי נוי לשאר זרעים, וכתב וכי מי שזרע את כל גינתו בפרחים אלו שיש שזרעים מהם שדות שלמים לנוי, וכי יעלה על הדעת שלא יבטלו ההיקף לדירה, ובהכרח שכלל הוא ואין לחלק, אלא זרעים מבטלים ההיקף לדירה אף אם נעשו לנוי, כשם שאילנות אינם מבטלים ההיקף לדירה אף שאין להם צל, שהרי לא נזכר חילוק זה בשום מקום.

ראיה לדבריו הביא ממה שכתב רשב"ם בסוגיין (ד"ה גנונייתא) שדרך לטייל בגינה לפעמים, ואפילו הכי מבואר בעירובין (שם) שקרפף שנזרע רובו הרי הוא כגינה ובטל ההיקף לדירה, הרי שאף שמצוי לטייל בגינה בטל ההיקף לדירה, ואם כן, הוא הדין בגינה שנזרעו בה פרחי נוי.

בשׁו"ת משנה הלכות (חי"ג סי' סג) הביא בשם החכם צבי (סי' נט) שכתב בשם הדבר שמואל, שכל הדין שגינה מבטל היקף לבית דירה הוא רק בשדות מחוץ לעיר אבל בעיר אינם מבטלים.

לבאר הדברים כתב המשנה הלכות, שאדם שיש לו חצר וגינה של זרעים, מקצה הוא הגינה והזרעים לצרכו שייגדלו שם הזרעים שהוא צריך להם, ואין זה דרך דירה שלו משום שאדם יחיד הדר מחוץ לעיר דירתו הוא בחדר ולא בגינה, אבל בעיר שדרים בה רבים זה הוא דרך דירה שלהם לצאת החוצה שזה דירת העיר, ואדרבה כל העיירות מדקדקים שיהיו להם גינות לצאת לבני אדם להנפש ולצחצח האויר מחמת דוחק הדיירים שהאויר מתקלקל ומתעפש, ומקפידים דוקא להיות גינות לאוכלוסיה, ורמז לדבר גינת הביתן אשר בחצר המלך וכיוצא בו, וזה הוא דרך דירה לעיר שזה הוא נוי העיר, ודרך דירת העיר ככה הוא, ולכן זרעים אינם מבטלין הדירה בעיר כיון שלכתחילה זה הוא דרך דירה בעיר גדולה שא"א לכולם לשבת לעולם בחדריהם, ולפעמים גם ישנים בגנות אלו ובונים לכתחילה גנות אלו לשם דירה.

והוסיף שלפי"ז יש לישיב מה שכתב בשׁו"ת מהרי"א הלוי שדשאים לא מבטלים דירה דכתיב (תהלים כג ב) 'בנאות דשא ירביצנו' והיינו שגרים שם, ורק זרעים מבטלים, והדברי חיים כתב שכל סוגי זרעים וגם דשאים בכלל מבטלים, ולפי"ז אולי יש לחלק שמאחר שלכתחילה בונים כן הגנים שידורו שם בני אדם, וזה חלק מדירתם, באופן זה אפשר שכולם מודים, ובפרט בזמנינו אשר ידוע כי הרבה מבני אדם באמת דרים בגנים, ובפרט בימות החמה ודאי שאין מבטלים הדירה לכ"ע.

טלטול בשבת בגינה הזרועה בפרחי נוי

בשׁו"ת דברי חיים (או"ח ח"ב סי' כח) נשאל אודות גינה ששטחה יותר מבית סאתיים שנזרעו בתוכה פרחי נוי, האם נחשבים כזרעים המבטלים את ההיקף לדירה לענין טלטול בשבת כמבואר בעירובין (כג:), משום שאין דרך לגור במקום שיש שם זרעונים ודינו כמו גינה שאסור לטלטל שם, או שאינם מבטלים משום שהם כמו נטע אילנות בחצירו שאינם מבטלים ההיקף לדירה ואינם נעשים כגינה, מפני שדרך בנ"א להסתופף בצילם תמיד, והדרך לגור במקום שזרעו שם זרעים ופרחים לנוי.

דעת השואל היתה, שכיון שאין אלו זרעים המשמשים למאכל אלא לנוי אינם מבטלים, מאחר וגינה זו מיועדת לדירה, ומה שזרעים מבטלים את ההיקף לדירה הוא מפני שאין דרך לזרוע במקום דירה, אבל פרחי נוי הדרך לזרועם בחצרות השרים וכדומה.

אך הדברי חיים נקט שאין לחלק בזה בין פרחי נוי לשאר זרעים, וכתב וכי מי שזרע את כל גינתו בפרחים אלו שיש שזרעים מהם שדות שלמים לנוי, וכי יעלה על הדעת שלא יבטלו ההיקף לדירה, ובהכרח שכלל הוא ואין לחלק, אלא זרעים מבטלים ההיקף לדירה אף אם נעשו לנוי, כשם שאילנות אינם מבטלים ההיקף לדירה אף שאין להם צל, שהרי לא נזכר חילוק זה בשום מקום.

ראיה לדבריו הביא ממה שכתב רשב"ם בסוגיין (ד"ה גנונייתא) שדרך לטייל בגינה לפעמים, ואפילו הכי מבואר בעירובין (שם) שקרפף שנזרע רובו הרי הוא כגינה ובטל ההיקף לדירה, הרי שאף שמצוי לטייל בגינה בטל ההיקף לדירה, ואם כן, הוא הדין בגינה שנזרעו בה פרחי נוי.

בשׁו"ת משנה הלכות (חי"ג סי' סג) הביא בשם החכם צבי (סי' נט) שכתב בשם הדבר שמואל, שכל הדין שגינה מבטל היקף לבית דירה הוא רק בשדות מחוץ לעיר אבל בעיר אינם מבטלים.

לבאר הדברים כתב המשנה הלכות, שאדם שיש לו חצר וגינה של זרעים, מקצה הוא הגינה והזרעים לצרכו שייגדלו שם הזרעים שהוא צריך להם, ואין זה דרך דירה שלו משום שאדם יחיד הדר מחוץ לעיר דירתו הוא בחדר ולא בגינה, אבל בעיר שדרים בה רבים זה הוא דרך דירה שלהם לצאת החוצה שזה דירת העיר, ואדרבה כל העיירות מדקדקים שיהיו להם גינות לצאת לבני אדם להנפש ולצחצח האויר מחמת דוחק הדיירים שהאויר מתקלקל ומתעפש, ומקפידים דוקא להיות גינות לאוכלוסיה, ורמז לדבר גינת הביתן אשר בחצר המלך וכיוצא בו, וזה הוא דרך דירה לעיר שזה הוא נוי העיר, ודרך דירת העיר ככה הוא, ולכן זרעים אינם מבטלין הדירה בעיר כיון שלכתחילה זה הוא דרך דירה בעיר גדולה שא"א לכולם לשבת לעולם בחדריהם, ולפעמים גם ישנים בגנות אלו ובונים לכתחילה גנות אלו לשם דירה.

והוסיף שלפי"ז יש לישיב מה שכתב בשׁו"ת מהרי"א הלוי שדשאים לא מבטלים דירה דכתיב (תהלים כג ב) 'בנאות דשא ירביצנו' והיינו שגרים שם, ורק זרעים מבטלים, והדברי חיים כתב שכל סוגי זרעים וגם דשאים בכלל מבטלים, ולפי"ז אולי יש לחלק שמאחר שלכתחילה בונים כן הגנים שידורו שם בני אדם, וזה חלק מדירתם, באופן זה אפשר שכולם מודים, ובפרט בזמנינו אשר ידוע כי הרבה מבני אדם באמת דרים בגנים, ובפרט בימות החמה ודאי שאין מבטלים הדירה לכ"ע.

מוכר בעין יפה מוכר וכו'

כתיב (בראשית לג יט) 'ויקן את חלקת וכו' במאה קשיטה', ומודיע הכתוב כי בכסף מלא קנאה, ולא עמד על המקח לנכות דבר מה. ולפי ערך גדולת יעקב ודאי שלא היה עומד המוכר עמו וכמו עפרון לאברהם, ואמנם הוא לא רצה בזה, וטעמו כטעם אברהם זקנו שאמר (בראשית כג ט) 'בכסף מלא יתננה לי', כי ידוע אשר כל קניני הגוי כשהם עומדים תחת ידו, הרי הם תחת רשות החיצונים והקליפות הנאחזים בהם, וכשמוכר הנכרי בעין יפה שנותנין לו כסף מלא כל דמי שוויה ויותר, אז מסלק הנכרי כל דעתו ורצונו מזה ונתנה בעין יפה ברצון הטוב, ואז מסתלק כל כוחו ורשותו, וכל כוחות הטומאה וחיצונים והקליפות בטלין ומבוטלין, והולכים להם מן המקום הלזה וקם ברשות הקונה עם כל כוחי הקדושה שבקרבו, כמאמר הכתוב (שם שם יז) 'ויקם שדה עפרון לאברהם למקנה', שהכח שהיה לעפרון בשדה ההוא נסתלק מכל וכל, וקם הכל למקנה אברהם תחת ידו ורשותו. אבל אם אין הנכרי מוכרה ברצון שלם, אז עוד קצת דעתו על מקום ההוא, ואינו מסתלק מכל וכל, ושולטין בו עוד מכוחות החיצונים שלו. ועל כן עשה יעקב אבינו כשקנה מיד בני חמור, לא עמד על המקח ונתן להם כאשר חפצו מאה קשיטה, בכדי להפיס דעתו לתת עיניו בממון יתירה שנותן לו ויסתלק מכל וכל. ועל כן אמר אברהם בלשון 'בכסף מלא יתננה לי', כי נודע פלוגתת חז"ל אם מוכר בעין יפה מוכר אבל הנותן ודאי בעין יפה נותן. ולזה אמר בכסף מלא, שאתן לו ממון כל כך עד אשר יתננה לי שיהיה כנותן שבעין יפה נותן. וכזה עשה יעקב שנתן להם כל אשר החליטו מפיהם בפעם ראשונה, ולזה מודיע הכתוב סכום המקח, לומר כי זה הסכום הוא דמי הקנין כאשר רצו הם בעצמן בפעם הראשון בכל רצונם כדבר האמור.

(באר מים חיים, וישלח)

מכר לו עשר שדות בעשר מדינות כיון שהחזיק באחת מהן קנה את כולן

כתיב (בראשית כח יג) 'הארץ אשר אתה שוכב עליה' וכו', שם ברש"י ז"ל מגמרא (חולין צא.) קיפל הקב"ה כל ארץ ישראל תחתיו וכו' עיי"ש. כ"ק א"ז מרן אדמו"ר זצ"ל מגור, אמר בשם א"ז הרה"ק החידושי הרי"ם זצ"ל, אמת שקיימ"ל ששכיבה הוי קנין לקרקע, עיין (בבא בתרא נג:) וברשב"ם שם, אבל קשה למה הוצרך לקפל את כל ארץ ישראל תחתיו, הלא קיימ"ל מכר לו עשר שדות בעשר מדינות כיון שהחזיק באחת מהן קנה את כולן, והטעם דסדנא דארעא חד הוא. ותירץ שארץ ישראל נתקדשה בעשר קדושות וקודש הקדושים מקודש מכולן, (כלים פ"א מ"ו) ולכן הוצרך לקפל הכל תחת קודש הקדשים.

(ליקוטי יהודה, ויצא)

כונה בחוזה כשהיא נגד האמור בחוזה

בשו"ת מהרש"ם (ח"ג ס"י קד) נשאל, בדבר אדם שהשיא את בתו היחידה בריבוי מוהר ומתן ונתן מזונות כמה שנים לזוג, ומפני חביבות בתו רצה שחתנו ידור סמוך למקום מגוריו והלווה לו סכום מעות לצורך קניית בית דירה שם, ועשה אתו שטר שאם ימכור את הבית לאחר יהיה חייב להחזיר את מעות ההלוואה, וכן עשה וקנה חתנו הבית על שמו לבדו, ונתעכב כניסתו לבית מפני השוכר הקודם שישב שם.

בנתיים מתה בתו והשאירה ילדה קטנה והחותן תובע הסכום שהלווהו, וטוען חתנו שלא ימכור הבית רק ישכירנו לאחר, והוא ישא אישה וידור במקום אחר, וכפי המוסכם בשטר אינו מחויב לשלם לו אלא כשימכור הבית.

בתשובתו כתב המהרש"ם שלכאורה אין מקום לחייב את החתן, כיון שבשטר כתבו בפירוש שהמעות הם מתנה גמורה כל זמן שלא ימכור את הבית, ואין עליו חיוב להחזיר מעותיו רק כשימכרנו, ומה איפוא יש לפלפל נגד המפורש בשטר.

אמנם כתב לדון בזה לפי דברי המהרי"ק (הו"ד בב"י הו"מ ס"ו רז), שכתב שבכל תנאי שהאדם מתנה עם חבירו אין הולכין אחר הלשון של התנאי דוקא ונחייב המתנה רק באותו תנאי הנזכר ולא בכיוצא בו, אלא יתחייב המתנה אפילו בדבר שאינו יוצא מתוך לשון התנאי, רק שלא יהיה דבר קשה יותר ממה שהתנה עמו, מפני שלא התחייב יותר מהנאמר בתנאי.

אמנם כתב המהרש"ם שיש חולקים בזה, ולאחר שהאריך בנידון זה כתב, אולם נראה שכיון שמתנה הוא ולא תלוי בדעת ורצון המקבל אלא בדעת הנותן והוא התנה התנאי לטובתו, יש לדון שאין לגרוע זכותו מכח דקדוק לשון התנאי, ואף שכתב שעליו להחזיר את המעות אם ימכור את הבית, יש לומר ולפרש שכוונתו שכן הוא גם אם ישכיר את הבית לאחר.

ראיה לפסק זה הביא מדברי הגמרא בסוגיין, על המוכר שדהו חוץ מחרוב פלוני אין מדייקים בדבריו שכוונתו למכור את שאר החרובים בשדה, שהרי רק לגבי חרוב זה הוצרך לכתוב במפורש שאינו בכלל המכר, ואין לומר שמפני שייפה המוכר את כוח עצמו לגבי חרוב זה, הורע כוחו לגבי חרובים אחרים, אלא אין החרובים האחרים מכורים שאין 'חרוב' בכלל שדה.

ולכן בנידון זה על החתן להחזיר את המעות, שיש אומדנא שגם השכרת הבית לאחר היא בכלל התנאי, ויתירה מזו יש לומר שכיון שמתה בתו כל המתנה בטלה, ומה שלא התנה על זה בפירוש מפני שלא רצה לפתוח פה לשטן שלא עלה בלבו לחוש למיתתה, ולכן רצה להבטיח את עצמו שלא ימכור ולא ישכיר הבית לאחר.

ואף שעכ"פ אין תנאי של מיתת בתו מפורש בשטר, ויש דיעות שאין הולכים אחר הכוונה אלא אחר לשון השטר, וא"כ המוחזק יכול לומר שהלכה כדיעות אלו, מ"מ י"ל שכשיש אומדנא דמוכח, לכו"ע הולכים אחר הכוונה, ובנידון זה הרי כיון שכל המכוון שידור שם היה רק כשידור בבית כשהוא חתנו ויחד עם בתו, ואם ישא אשה אחרת אדרבא רצונו שידור במקום אחר שלא יראה צרתו בעיניו תמיד ויש אומדנא דמוכח על כוונתו, ולכו"ע הולכים אחר אומדנא זו, ובפרט אם היה כן המדובר בפירוש שהוא מפני שרצונו שתהיה בתו עמו בעירו, פשוט שהוא כן, אבל כל זה רק באופן שיברר שיעקר הנתניה היה לתכלית שידורו עמו בעירו.

שיר חֲדָשׁ אֶשְׁיָרָה לָךְ

מקראות גדולות המבואר בראשית א'

מלאכה שזורה בחכמה, ביאורים נפלאים לצד דיוק נוסחאות, כונסו אלי יצירת הפלאים, הניצבת בגאון בראש הכתר של טרקליני התורה, שיר חֲדָשׁ אֶשְׁיָרָה לָךְ.

חומש עם פירוש הרמב"ן המבואר בראשית א'

- פירוש רש"י השלם עם ביאור חדש מלוקט ממפרשי רש"י.
- פירוש הרמב"ן מוגה ומדויק בדקדוק רב ע"פ כת"י דפו"ר ברוב פאר והדר.
- ביאור הרמב"ן - מבאר דבריו הדק היטב, עוד לא היה כבושם הזה.
- מקורות ועיונים - לקט נרחב ממאמרי חז"ל והשלמת העניינים הנידונים בדברי הרמב"ן.
- ספר הגימטריאות לרמב"ן - יו"ל לראשונה מתוך כת"י אשר היו גנוזים מאות שנים.

חומש אור החיים המבואר בראשית ב'

- פירוש רש"י השלם עם ביאור חדש מלוקט ממפרשי רש"י.
- פירוש 'אור החיים' מוגה בדקדוק רב ע"פ דפו"ר בתכלית הפאר.
- ביאור 'מאורי אור' - על האוה"ח הק' בדרך הפשט.
- ילקוט מאורי החיים - לקט נרחב ממקורות מאמרי חז"ל ומזבאות מספה"ק על אור החיים.
- מהדורה מנוקדת, מפוארת ומאירת עינים

להשיג בחנויות הספרים המובחרות
מוקד הזמנות: 1800-22-55-66

להגדיל תורה ולהאדירה